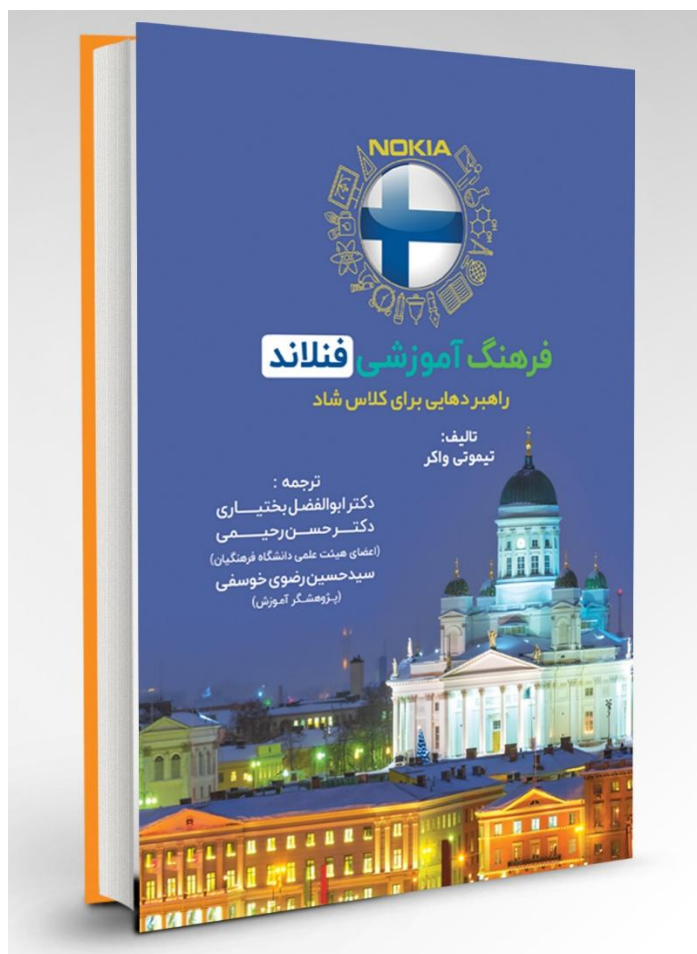

معرفی کتاب

چند سالی است که نظام آموزشی فنلاند به عنوان یک نظام آموزشی موفق و پیشرو در سطح جهان مطرح شده است و بر این اساس توجه زیادی از سوی سیاستگذاران آموزشی، معلمان و مدیران و ... به آموزش و پرورش این کشور شده است و افراد زیادی در قالب تورهای آموزشی به بازدید و بررسی مدارس و آنچه در روند آموزشی مدارس فنلاندی رخ می‌دهد، می‌پردازند.

این بازدیدهای کوتاه مدت به‌منظور مشاهده مدارس و شنیدن صحبت‌های معلمان و متخصصان آموزشی با هدف شناخت ماهیت نظام آموزش و پرورش فنلاند کافی نیست. شاید به جای آموزش دیدن در فنلاند، بهترین وضعیت برای رسیدن به شناخت جامع و کامل، این باشد که در فنلاند معلم شوید. و این همان چیزی است که تیم واکر معلم آمریکایی و نویسنده کتاب “فرهنگ آموزشی فنلاند

(راهنمای برای کلاس شاد)“ انجام داده است و او را در مقام یک خبره و کارشناس نظام آموزشی فنلاند نشانده است. نوشته‌های او در این کتاب نشان دهنده درک و برداشت گسترده‌ای از بافت فرهنگی مدارس فنلاندی است و می‌تواند تجربه‌زیسته دست‌اولی را در اختیار معلمانی قرار دهد که از بیرون نظاره‌گرند و مشتاق کشف رازهای موفقیت فنلاندی‌ها در آموزش و پرورش‌اند و به دنبال راهنمایی هستند که معلمان فنلاندی که کلاس‌های خود اجرا می‌کنند. تیموتی واکر در کتاب خود ۳۳ راهنبرد ساده برای کلاس‌های درس شادی‌بخش را معرفی می‌کند که از معلمان فنلاندی آموخته است و آنها را در کلاس‌های خود به کار گرفته است. واکر در مورد ایجاد مدارس شاد، طبق پنج “مؤلفه” شادی که عبارتند از آسایش، تعلق‌خاطر، استقلال، تسلط و ذهنیت راهنبردهای واقع بینانه‌ای را ارائه می‌دهد. راهنبردهایی ساده و عملی که هر معلمی در هر نقطه از جهان می‌تواند با به کارگیری آنها در کلاس‌هایش تجربه فنلاندی‌ها را به کلاس خود بیاورد و خود یک معلم فنلاندی باشد.

همچنان که آقای پاسی سالبرگ؛ متخصص و کارشناس نظام آموزشی فنلاند در سطح جهان در پیشگفتار همین کتاب آورده است؛

«انتقال نظام آموزشی از جایی به جای دیگر غیرممکن است. نظام‌های آموزشی هویت‌های فرهنگی و زیستی پیچیده‌ای درست همانند گیاهان یا درختان هستند که فقط در خاک و اقلیم سرزمین مادریشان رشد می‌کنند.

کتاب تیم واکر، تأییدی بر این موضوع است و در عوض، گام‌هایی عملی در خصوص چگونگی گنجاندن نشاط و خرسندی بیشتر در مدارس را ارائه می‌دهد. اگر با استفاده از ایده‌هایی که در ادامه ارائه خواهد شد قادر به تحقق این امر باشید، تا حدودی می‌توانید مانند فنلاندی‌ها تدریس کنید. موفق باشید».

کتاب «فرهنگ آموزشی فنلاند» در سال ۱۳۹۸ در انتشارات تیک توسط آقایان دکتر ابوالفضل بختیاری، دکتر حسن رحیمی، سیدحسین رضوی خوسفی که خود از اساتید و معلمان آموزش و پرورش هستند ترجمه و در اختیار علاقمندان قرار گرفته است.

خلاصه ای از فصل اول کتاب «فرهنگ آموزشی فنلاند»

مقدمه

در دومین ترم تحصیل در دانشگاه واحد سیاستگذاری در آموزش و پرورش را جهت گذراندن انتخاب کردم و سعادت آن را یافتم که در محضر استادی اهل دنیای کتابخوانی با مجموعه ای ارزشمند از کتابهای مفید در زمینه کیفیت آموزش و پرورش آشنا شوم. در میان این عناوین خواندنی با راهنمایی های استاد دکتر ابوالفضل بختیاری کتاب فرهنگ آموزشی فنلاند را برگزیدم تا با مطالعه و غور در همه جوانب آن به دنیای روشن دیگری در عرصه تعلیم و تربیت در سایر کشورها و فرهنگها قدم بگذارم. این نوشته برداشت مختصرم از مطالعه پیشگفتار روان، دیباچه و فصل اول این کتاب می باشد که به شیوه‌های موفق و اثر بخش آموزش و پرورش در کشور فنلاند می پردازد.

✓ معلمی در فنلاند از جمله برجسته ترین حرفه هاست. منزلت و جایگاه اجتماعی معلم در صدر قرار دارد. معلمان در این کشور ملزم هستند تا مانند هر متخصص دیگری خود را به روز کنند، دوره های کارشناسی ارشد پژوهش محور را بگذرانند و روانشناسی کودک بدانند. پداگوژی (استراتژی ها یا راهبردهای آموزش یا فن تعلیم)، آموزش نیازهای ویژه، آموزش موضوعی و برنامه آموزشی بسیاری مطالعه کرده باشند. تقویت پیوسته حرفه‌ای تدریس، اعتمادی راسخ و چشمگیر را در بین معلمان و مدارس پدید آورده است و در ارتقاء هرچه بیشتر جایگاه اجتماعی ایشان تاثیر شگرفی داشته است. معلمان فنلاندی صاحبان تصمیم های کوچک و ساده ای برای ترویج آموزش و یادگیری لذت بخش هستند. آنها در پی خلق یادگیری شادی بخش و پیش برنده هستند. شاداب سازی مسیر آموزش برای آنها در اولویت است. به شادی بیشتر از دستاورد اهمیت می دهند.

سپالا می‌نویسد: "چندین دهه پژوهش نشان داده است که شادمانی، نتیجه موفقیت نیست، بلکه پیش‌تاز آن است." زبربنای تجربه ی شادمانی، برآورده شدن نیازهای اولیه است. پس خواب، خوراک، آب، پوشاک و سرپناه از جمله پیش نیازهای اساسی ما و دانش آموزان کلاس های درس مان هستند. هر معلمی که حداقل یک سال تجربه کاری داشته باشد می داند که آموزش بیشتر به مارا تن شبیه است تا دو سرعت. او حتما با کیاست خود دریافته است که باید مسیر آموزش را برای کودکانی که برای زندگی در مدرسه به او سپرده اند، لذت بخش تر کند. به عبارتی آهسته و پیوسته در پی ایجاد هوشمندانه و خلاقانه فرصت های یادگیری و شکوفایی دانش آموزانش باشد. دقیقا همان چیزی که سعدی شیرین سخن به آن اشارتی درخور داشته است. رهرو آن نیست که گه تند و گهی خسته رود... رهرو آن است که آهسته و پیوسته رود.

✓ برای اولویت بخشیدن به شادی در کلاس ها لازم است تا این ایدئولوژی مضر را نادیده بگیریم که به ما می گوید که خود را بر حسب مقدار کاری که انجام می دهیم ارزیابی کنیم. زمان ارزشمندترین دارایی ما معلمان است و از آن رو که میزان آن محدود است باید از آن به طور هوشمندانه ای استفاده کنیم و به آن رنگ دلپذیر وجد و شادمانی بزنیم. سلسله مراتب رهبری و مدیریت در مدارس فنلاند نسبتا هم سطح است. به عبارت

دیگر بیشتر مدیران در کنار وظایف مدیریتی خود به تدریس دانش‌آموزان نیز می‌پردازند. این کار کمک می‌کند تا معلمان به شکل قابل اعتمادتری با مدیران در مورد نگرانی‌های آموزشی‌شان صحبت کنند. سالبرگ چنین استدلال می‌کند که در مدارس فنلاند رهبران معلمان و معلمان راهبران آموزشی هستند. ✓ در فنلاند تفاوت اندکی در میزان موفقیت دانش‌آموزان در مدارس مختلف وجود دارد. یادگیری کودکان در مدارس این کشور در مقایسه با سایر کشورها کمتر تحت تأثیر پیش زمینه خانوادگی‌شان قرار می‌گیرد. از پنج عنصر اصلی به کمک دانش‌آموزان فنلاندی آمده است. چهار عامل آن به صورت مستقیم به مدارس و اختیارات آن مربوط می‌شود.

یک: آموزش و پرورش متوازن، جامعه و کودک محور، تمرکز بر روی پرورش جنبه‌های گوناگون شخصیتی و استعدادی کودکان، نبود مدارس خصوصی و رقابت بین مدرسه‌ها، تمرکز روی آسایش بهداشت و شادمانی کودکان یکی از اهداف اصلی است.

دوم: تقویت پیوسته حرفه‌ای تدریس.

سوم: تشکیل تیم رفاه دانش‌آموزی متشکل از کارشناسان معلمان و مدیر مدرسه.

چهارم: رهبری سطوح میانی آموزش یعنی مدارس و نواحی محلی در اختیار اساتید مجرب و برگزیده می‌باشد. اما عواملی که به رویدادهای خارج از مدرسه کودکان می‌پردازد به قرار زیر است. وضعیت خارج از مدرسه دانش‌آموزان تعیین‌کننده اصلی تفاوت‌های موجود در میزان یادگیری آنها در مدارس است، در نتیجه سیاست‌گذاری‌های مختص به کودکان و نوجوانان در کنار شبکه‌ای از انجمن‌ها، باشگاه‌ها و سازمان‌ها در این روند تأثیر گذار است. از هر پنج نوجوان فنلاندی سه نفر در اوقات فراغت خود در انواع فعالیت‌های اجتماعی نظیر ورزش، هنر و فرهنگ مشارکت دارند. مراقبت و رشد همه جانبه خردسالان، بهداشت همگانی سیستم گسترده کتابخانه‌های عمومی از فعالیت‌های مدارس پشتیبانی می‌کند.

✓ یک نکته قابل توجه در آموزش فنلاندی‌ها استراحت ۱۵ دقیقه بعد از هر ۴۵ دقیقه تدریس است. به نظر می‌رسد که دانش‌آموزان بعد از این استراحت‌های کوتاه در کلاس‌های درس متمرکز تر هستند. پلگرینی و همکارانش در پژوهشی متوجه شدند که وقتی زمان استراحت به تعویق می‌افتد و یا به بیان دیگر وقتی درس تداوم پیدا می‌کند، تمرکز دانش‌آموزان افت پیدا می‌کند. اگر استراحت کردن را به عنوان راهبردی برای به حداکثر رساندن یادگیری تلقی کنید، دیگر به سبب کوتاه کردن آموزش کلاسی عذاب وجدان نداریم. در حقیقت استراحت ۱۵ دقیقه‌ای کودکان را با تازه کردن ذهن هایشان متمرکز و خلاق نگاه می‌دارد. شرط سودمند بودن این استراحت‌ها این است که منظم باشد. زمان انتخابی باید از سه کیفیت برخوردار باشد. خوشایند باشد، استقلال دانش‌آموز در آن لحاظ شده باشد و تازگی داشته باشد.

✓ فضای کلاسی مدارس فنلاند هم پیرو شعار جالب آن‌ها که "کمتر غنی تر است" شکل گرفته است. آن‌ها حتی در خانه هایشان به دنبال فضاهای دنج و تا حد امکان ساده هستند. به عقیده نگارنده یکی از دلایلی که در مدارس فنلاند از سردرگمی خبری نیست فضای ساده یادگیری و به دنبال آن کاهش محرک‌های خارجی در کلاس‌های درس مخصوصاً به یاری کوچک ترها می‌آید. زیرا توانایی تمرکز چیزی است که با افزایش سن رشد می‌یابد و طبیعی است که قدرت و توان تمرکز در پایه‌های اول ابتدایی ضعیف تر است. برقراری تعادل در زمینه تزئین و آراستن فضای کلاس درس ضرورت دارد. ممکن است کلاسی که با تزئینات دیواری تزئین شده باشد به نظر تأثیرگذار بیاید اما اگر بیشتر به موضوع بیندیشیم شاید به فقدان یادگیری معنادار پی ببریم.

به نظر نگارنده اگر هدف از این کار به نمایش گذاشتن تجربیات یادگیری نباشد این کار باری به دوش معلمان اضافه می‌کند و آنها را از اساسی‌ترین وظایف شان غافل می‌کند.

در این فصل از کتاب با عنوان آرامش بخش "آسایش" با پیشنهادات ساده اما کاربردی ذیل رو به رو هستیم.

✓ برای استراحت های ذهنی برنامه‌ریزی کنید.

✓ در حرکت بیاموزید.

✓ بعد از مدرسه تجدید قوا کنید.

✓ فضا را ساده نگه دارید.

✓ هوای تازه تنفس کنید.

✓ به محیط وحش بروید.

✓ آرامش را برقرار نگه دارید.

شاید این قوانین به ظاهر ساده به نظر برسند اما تاثیری شگفت انگیز بر روح و روان معلم به عنوان اولین عنصر فعال کننده پتانسیل‌های موجود در کلاس می‌گذارد. به عنوان مثال وقتی تنفس می‌کنیم در بازدم دی‌اکسید کربن خارج می‌کنیم، اگر میزان دی‌اکسید کربن بیش از حد شود، یادگیری به دلیل ضعف عملکردی مغز متوقف می‌شود. و این مشکل را می‌شود با تنفس اندکی هوای تازه و نشاط آور حل و فصل کرد. نور طبیعی را به جای نور مصنوعی جایگزین کنیم و دمای بین ۲۰ تا ۲۲ درجه سانتیگراد را برای آسایش خودمان و دانش آموزانمان انتخاب کنیم.

با در نظر گرفتن اختلال فقر طبیعت، در پژوهش‌هایش بر این مسئله تاکید دارد که سپری کردن اوقاتی در طبیعت به کودکان کمک می‌کند تا اعتماد به نفس شان را تقویت کنند. کاهش علائم مربوط به اختلال نقص توجه و بیش‌فعالی، افزایش آرامش و تقویت تمرکز کودکان از جمله فواید دیگر حضور آنها در طبیعت است. حضور در طبیعت باعث کاهش قلدری کودکان می‌شود و از چاقی و اضافه وزن آنان نیز جلوگیری می‌کند. اگر در جایی هستیم که به طبیعت دسترسی نداریم با چندین روش ساده می‌توانیم به طبیعت دسترسی پیدا کنیم.

✓ اولین روش طبیعت را به داخل کلاس بیاوریم.

✓ دومین روش برای یکی از دروس یا بخشی از آن به بیرون برویم.

✓ سومین روش عبارت است از سرسبز کردن زمین‌های مدرسه با به عهده گرفتن پروژه‌ها. ما معلمان لازم نیست به تلاش‌های بلندپروازانه‌ای برای دستیابی به مزایای "آموزش محیط زیست محور" روی آوریم. می‌توانیم قدم‌های کوچکی برداریم و با پیوند دادن کلاس‌های مان با جهان طبیعت لذت ببریم.

نتیجه‌گیری

آموزش و پرورش مجموعه‌ای از نهادهای مختلف اجتماعی، سازمانها و خانواده هاست. سیاست گذاری در هر کدام از این زمینه‌ها بر آموزش و پرورش نیز تاثیر می‌گذارد و بسیار معقول و منطقی به نظر می‌رسد که در سطح خرد و کلان تصمیمات به گونه‌ای اتخاذ گردد که منجر به تقویت نهاد انسان ساز آموزش و پرورش گردد. از تاثیر روانی جایگاه معلم در ذهن خود او و دانش آموزانش غافل‌نمانیم و برای پیشبرد اهداف آموزشی و پرورشی در عین تعامل مثبت با دنیا و فرهنگ‌های مختلف، روش‌های موفق و موثر آنان را بومی سازی و استفاده کنیم. ضربان مهم آموزش و پرورش، پویایی، شادابی و نشاط است و این مهم به دست نمی‌آید مگر در سایه تغییر نگرش تصمیم سازان و تصمیم

گیرندگان خرد و کلان.از نگاه یک مدیر سیاست گذار گرفته تا عمق بینش و دیدگاه یک معلم است که زمینه ساز بروز و ظهور بالندگی و شادکامی است.